
Ruimte voor thematisch spel rijke hoeken

— Patrick Postma —

p.postma@stichtingsurplus.nl

Even voorstellen

Patrick Postma

- 9 jaar leerkracht in kleuterbouw/onderbouw
- **Redactielid HJK**
 - Een kijkje in ... de OGO-school St. Wulfram
 - Reden voor een feest!
 - Spel en instructie als dagelijks brood
- **Specialist jonge kind** in opleiding
- **Facebook**
 - Kleuterwereld
 - OGO Zin in Lezen (lezen zonder methode)

Ik neem jullie graag mee in ...

“Ruimte voor thematisch spel
rijke hoeken”

- de keuze van een thema
- kenmerken van een rijke hoek
- spelverrijking en spelverbreding binnen je thema

Straks ...

- weet je hoe je een thema kiest met veel ruimte voor rijk spel
- weet je hoe je hoeken kunt verrijken binnen je thema
- heb je grip op de spelontwikkeling in de groepen 1 t/m 3

Keuze van een thema

1. Speerpunten ter voorbereiding

- Betekenissen van de kinderen
 - startactiviteiten:
 - de wereld in (uitstapje),
 - eigen ervaringen van de kinderen,
 - nieuwe voorwerpen,
 - illustraties, teksten en boeken,
 - videofragment,
 - onderzoek met je zintuigen,
 - probleemstelling of kwestie.
- Inhouden (wat gaan we onderzoeken)
- Bedoelingen (doelen)

2. Thematiseren

- een interactief proces tussen de professional én de kinderen (*half open planning*)
- betekenisvolle activiteiten rond een *duidelijke sociaal-culturele praktijk*
- *samenhang in activiteiten* in een periode van zes tot acht weken

Janssen-Vos & Van der Meer, 2017;
Pompert, 2022; Bouwman et. al., 2021

3. Actieve/pakkende thematitel

Wij zijn fietsenmakers
Kamperen op school
Alle hens aan dek
Help, een losse tand!
Smakelijk eten / wij gaan uit eten

* seizoen integratie in thema

Kenmerken van elke hoek

Weerspiegeling van hedendaagse activiteiten en echt sociaal handelen.

- Er is **variatie aan materialen** die verschillende handelingen uitlokken
- De hoek is **aantrekkelijk** en **uitnodigend**, **herkenbaar** en passend bij de belevingswereld.
- De hoek is **overzichtelijk** voor kinderen en de naam van de hoek is bekend
- De hoek is **door kinderen te beheren**, waarbij materialen netjes geordend worden
- Er zijn mogelijkheden voor actief leren door **zelf aan de slag** te kunnen en **samen problemen op te kunnen lossen**.
- Er is een variatie aan **kernactiviteiten**: constructieve, spel-, beeldende-, gesprek-, lees-schrijf-, reken-wiskunde- en ontdekactiviteiten die **in samenhang** aan bod komen. De inrichting nodigt daartoe uit.

(Postma, 2022)

Een kijkje in de huishoek St. Wulfram

De huishoek op de schop

Kenmerken rijke hoek:

- variatie aan materialen die handelingen uitlokken
- aantrekkelijk, uitnodigend, herkenbaar
- overzichtelijk
- door kinderen te beheren
- zelf aan de slag, samen problemen oplossen.
- variatie aan kernactiviteiten die in samenhang aan bod komen.

Een kijkje in de huishoek Julianas

Kenmerken rijke hoek:

- variatie aan materialen die handelingen uitlokken
- aantrekkelijk, uitnodigend, herkenbaar
- overzichtelijk
- door kinderen te beheren
- zelf aan de slag, samen problemen oplossen.
- variatie aan kernactiviteiten die in samenhang aan bod komen.

Je eigen huishoek onder de loep

- neem je eigen huishoek in gedachten
- in hoeverre voldoet deze hoek aan de kenmerken van een rijke hoek?
- overleg in tweetallen
- welke mogelijkheden zien jullie als verbetering?

- Er is **variatie aan materialen** die verschillende handelingen uitlokken
- De hoek is **aantrekkelijk** en **uitnodigend**, **herkenbaar** en passend bij de belevingswereld.
- De hoek is **overzichtelijk** voor kinderen en de naam van de hoek is bekend
- De hoek is **door kinderen te beheren**, waarbij materialen netjes geordend worden
- Er zijn mogelijkheden voor actief leren door **zelf aan de slag** te kunnen en **samen problemen op te kunnen lossen**.
- Er is een variatie aan **kernactiviteiten**: constructieve, spel-, beeldende-, gesprek-, lees-schrijf-, reken-wiskunde- en ontdekactiviteiten die **in samenhang** aan bod komen. De inrichting nodigt daartoe uit.

(Postma, 2022)

Een kijkje in de bouwhoek

Kenmerken rijke hoek:

- variatie aan materialen die handelingen uitlokken
- aantrekkelijk, uitnodigend, herkenbaar
- overzichtelijk
- door kinderen te beheren
- zelf aan de slag, samen problemen oplossen.
- variatie aan kernactiviteiten die in samenhang aan bod komen.

Spelverrijking en verbreding binnen je thema

Intentie spelverrijking: het spel komt in ontwikkeling

Het spel wordt verrijkt aan de hand van interventies:

- de wereld in (uitstapje),
- eigen ervaringen van de kinderen,
- nieuwe voorwerpen,
- illustraties, teksten en boeken,
- videofragment,
- onderzoek met je zintuigen,
- probleemstelling of kwestie.

Intentie spelverbreding:

De hoeken komen in verbinding met elkaar te staan.
Gevolg: het spel verrijkt zich.

Drie V's:

Verkennen: even stil staan en kijken (Haan de, Pals, & Schut, 2008).

Verbinden: samen opbouwen van het spelverhaal. Verbinden met wat voor het kind op dat moment interessant is. Verbinden is ook het betrekken van andere kinderen in de activiteit. Spiegelen.

Verrijken: van buitenaf, zorgen voor een voorbereide omgeving, nadenken over organisatie, het thema, de hoeken, de materialen en de rollen die de kinderen kunnen uitspelen (Singer en De Haan, 2017).

Verrijken van binnenuit doe je door iets nieuws aan het spel toe te voegen, een nieuwe rol te introduceren, nieuwe rollentaal te gebruiken of nieuwe rolhandelingen of een probleem in te brengen (Bouwman, 2021).

Spelontwikkeling in beeld

Observatiemodel Rollenspel

spelverrijking: het spel komt in ontwikkeling

Observatiemodel Rollenspel					
	1. Materiaalgericht Manipuleren, toevallige symbolische handelingen	2. Handelingsgericht Symbolische handelingen en handelingsgebonden rollen	3. Rolgericht Rollen, rolgebonden handelingen en eenvoudige spelscripts	4. Scriptgericht Complexe rollen, geplande scripts, symbolisch gebruik van materialen	5. Plangericht Vol ontwikkeld rollenspel
Materialen en handelingen	Is gericht op de kenmerken van het materiaal. Verkent het materiaal.	Is gericht op de handelingen met het materiaal. Speelt met het materiaal.	Kiest materiaal dat specifieke invulling geeft aan de rol.	Gebruikt materiaal symbolisch (met andere betekenis) of doet alsof er materialen zijn.	Speelt ook zonder materialen. Doet alsof. Materialen kunnen ook rollen vervullen in het spel.
Rollen	Heeft geen rol.	Handelt eerst, koppelt daar al doende of achteraf een rol aan. Houdt zich nog niet aan regels bij de rol.	Heeft rollen, waarbinnen regels gaan gelden. Wijkt daar soms nog vanaf.	Heeft complexe rollen met regels. Rollen staan in sociale relatie tot elkaar.	Speelt soms meerdere rollen in het spel. Rollen staan in sociale en culturele relatie tot elkaar.
Speelduur	Verkent materialen, soms korter, soms langer.	Scripts van enkele minuten.	Scripts van 10-30 minuten.	Scripts van 45 minuten of langer en over dagdelen verspreid.	Scripts van dagen. Onderbroken spel wordt weer opgepakt.
Taalgebruik	Spreekt weinig. Wel speelgeluiden.	Beschrijft handelingen.	Beschrijft rollen en handelingen. Gebruikt soms rolgebonden taal.	Beschrijft rollen, handelingen en spelscript. Gebruikt rolgebonden taal in dialoog.	Beschrijft rollen, handelingen en spelscript. Gebruikt rolgebonden taal in dialoog. Gebruik van boekentaal.
Script (spelverhaal)	Er is geen spelverhaal. Kan handelingen van anderen overnemen, of eenvoudige aanwijzingen opvolgen.	Speelt een eenvoudig script met een beperkt aantal handelingen. Kan met ondersteuning handelingen en rollen opnemen in het spel.	Speelt vertrouwde scripts helemaal uit. Neemt daarin ideeën van anderen over.	Bouwt samen met anderen een spelscript op. Borduurt voort op eerdere spelervaringen met het script. Variatie in scripts.	Bouwt samen met anderen een (opvolging van) spelscript(s) op. Borduurt voort op eerdere spelervaringen. Speelt thema's uit verhalen, boeken, de echte wereld, etc.
Planmatig handelen	Heeft geen plan.	Heeft nog nauwelijks een plan. Kan wel benoemen met welk materiaal het wil spelen en soms wat het daarmee wil doen.	Plant rollen en handelingen vooraf en tijdens het spel.	Maakt vooraf plannen voor het spelscript.	Maakt plannen voor complex thematisch spel en besteedt veel tijd aan voorbereiding van spel.

De spelfasen zijn:

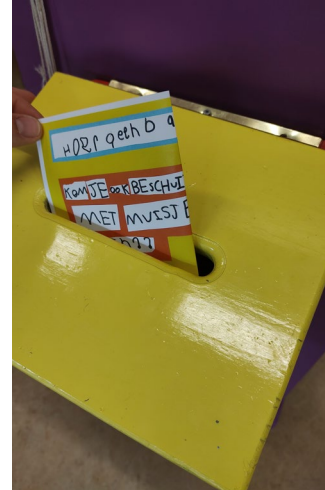
- Materiaalgericht (manipulerend spel)
- Handelingsgericht (eenvoudige rolgebonden handelingen)
- Rolgericht (eenvoudig rollenspel)
- Scriptgericht (uitgebreid rollenspel)
- Plangericht (realistisch rollenspel)

Het thema doorvoeren in bestaande hoeken de huishoek

Spelverrijking:

- de wereld in (uitstapje),
- eigen ervaringen van de kinderen ,
- nieuwe voorwerpen ,
- illustraties, teksten en boeken,
- videofragment,
- onderzoek met je zintuigen,
- probleemstelling of **kwestie** .

Spelverbreding:

uitstapje naar de
dierentuin wordt gepland
vanuit het spel in de
huishoek

Het thema doorvoeren in bestaande

debouwhoek

Spelverrijking:

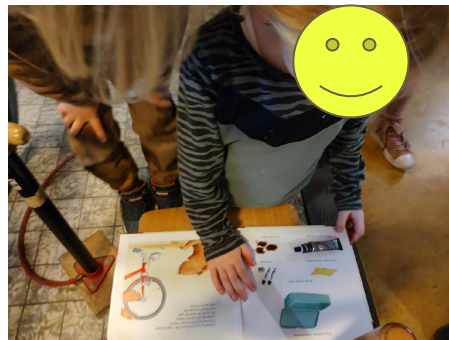
- de wereld in (uitstapje),
- eigen ervaringen van de kinderen,
- **nieuwe voorwerpen** ,
- illustraties, teksten en **boeken** ,
- videofragment,
- onderzoek met je zintuigen,
- probleemstelling of kwestie.

Een kijkje in de fietsenwerkplaats

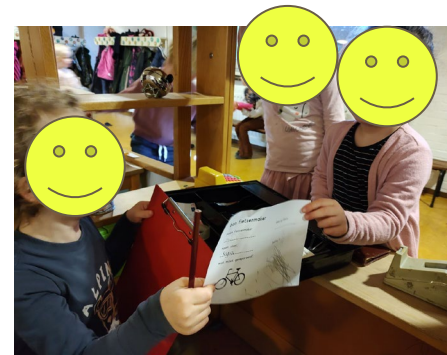
Spelverrijking:

- de wereld in (uitstapje) ,
- eigen ervaringen van de kinderen,
- nieuwe voorwerpen,
- illustraties, teksten en boeken ,
- videofragment,
- onderzoek met je zintuigen,
- probleemstelling of kwestie.

Spelverbreiding:

vanuit de huishoek komen kinderen hun fiets brengen voor reparatie of onderdelen kopen in de winkel

Kenmerken rijke hoek:

- variatie aan materialen die handelingen uitlokken
- aantrekkelijk, uitnodigend, herkenbaar
- overzichtelijk
- door kinderen te beheren
- zelf aan de slag, samen problemen oplossen.
- variatie aan kernactiviteiten die in samenhang aan bod komen.

Een kijkje in de tandartspraktijk

Spelverrijking:

- de wereld in (uitstapje),
- eigen ervaringen van de kinderen,
- **nieuwe voorwerpen** ,
- **illustraties** , teksten en boeken,
- videofragment,
- **onderzoek met je zintuigen** ,
- probleemstelling of kwestie.

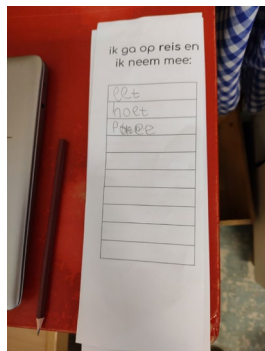
Kenmerken rijke hoek:

- variatie aan materialen die handelingen uitlokken
- aantrekkelijk, uitnodigend, herkenbaar
- overzichtelijk
- door kinderen te beheren
- zelf aan de slag, samen problemen oplossen.
- variatie aan kernactiviteiten die in samenhang aan bod komen.

Spelverbreding:

vanuit de huishoek op
afpraak voor controle

Een kijkje op de camp

Spelverrijking:

- de wereld in (uitstapje),
- **eigen ervaringen** van de kinderen ,
- nieuwe voorwerpen,
- **illustraties, teksten en boeken** ,
- videofragment,
- onderzoek met je zintuigen,
- **probleemstelling** of kwestie.

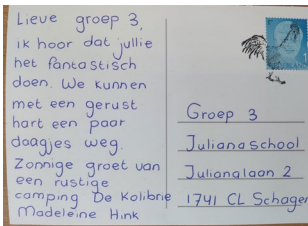
Spelverbreding:

- huishoek: lijstje maken wat je mee neemt op reis, tas inpakken
- Wc's: toiletgebouw
- ijsalon

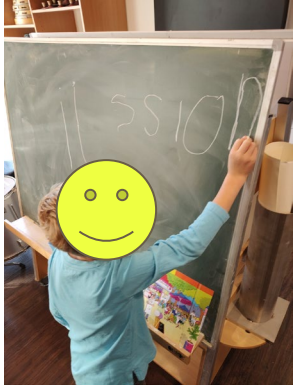

Kenmerken rijke hoek:

- variatie aan materialen die handelingen uitlokken
- aantrekkelijk, uitnodigend, herkenbaar
- overzichtelijk
- door kinderen te beheren
- zelf aan de slag, samen problemen oplossen.
- variatie aan kernactiviteiten die in samenhang aan bod komen.

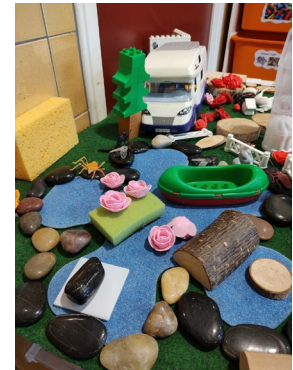
Een kijkje in de ijssalon

Spelverrijking:

- de wereld in (uitstapje),
- nieuwe voorwerpen,
- illustraties, teksten en boeken,
- onderzoek met je zintuigen,

Regisserend spel bij de kleine bouw

Regisserend spel met Playmobil

En nu jij!

- Hoe verbind jij verschillende hoeken met elkaar?
- Welke mogelijkheden zie je nu?
- Overleg in tweetallen

Om over na te denken

Moet elke hoek onderdeel zijn van het thema?

Mijn mening: Nee, niet koste wat het kost. Het kan kansen bieden voor verrijking van het spel maar geef ook de ruimte aan spel binnen eigen (sub)thema's :)

Tot slot

"Spelen is prettig, spelen betekent vrijheid van handelen, spelen kent óók regels, spelen is altijd vrijwillig en spelen is een open of flexibele activiteit"

Janssen-Vos (2004)

"Het bezig zijn is een doel op zichzelf, bij het spelen is het kind actief, een spelend kind heeft plezier in wat hij doet en bij het spelen is een kind vrijwillig bezig"

Kohnstamm (2009)

Spel en spelen

"Alle deelnemers hebben een hoge betrokkenheid bij het spel; alle deelnemers hebben een bepaalde mate van vrijheid om op hun eigen wijze deel te nemen aan het spel; de deelnemers houden zich

aan impliciete en expliciete regels"

Van Oers (2018)

'Bij spelen is een kind vrijwillig bezig. Dwingen tot spel is onmogelijk, stimuleren wel, maar het moet van binnenuit door het kind op gang gehouden worden'.

Van Oijen en Nagtzaam (2019).

'Het spel is de plek waarin alle vaardigheden die nodig zijn voor het leven, in samenhang voorkomen, omdat spel over het leven zelf gaat.'

Boland (2019)

Bedankt voor jullie aandacht voor spell!

Postma (2022)